

سرعنوان های موضوعی فارسی

ارائه شده در کارگاه فهرستنویسی
انجمن کتابداری و اطلاع رسانی فارس

توسط:
ظاهره جوکار
دکتری علم اطلاعات و دانش شناسی

سرعنوان های موضوعی فارسی

- در سال ۱۳۶۲ **اولین ویرایش** سرعنوان های موضوعی فارسی منتشر شد.
- **ویرایش دوم** سرعنوان ها در سال ۱۳۷۲ توسط کتابخانه ملی منتشر شد.
- **ویرایش سوم** این اثر در سال ۱۳۸۱ چاپ شده است.
- پیوست هایی در سال های بعد به این ویرایش **اضافه** شده است.
- روزآمد شده سرعنوان ها امروزه به شکل **لوح فشرده** نیز منتشر می شود.

ساختار و شیوه تنظیم سرعنوان ها

- مقدمه ویرایش ۲ سرعنوان موضوعی، توضیحات کامل در خصوص شیوه تنظیم سرعنوان ها و اصول و قواعد حاکم بر آن می دهد.
- اساس تنظیم مدخل ها در کتاب سرعنوان موضوعی، الفبای فارسی حرف به حرف است.
- سرعنوان های اصلی و فرعی قابل کاربرد با حروف درشت تر و سیاه نوشته شده است.
- سایر سرعنوان ها با حروف نازک تر در جای الفبایی خود قرار گرفته اند.

یادداشت های دامنه

Scope Notes

- زیر برخی سرعنوان ها، یادداشت ها و دستورالعمل هایی آمده است .
- هدف این یادداشت ها، روشن ساختن **دامنه و کاربرد** موضوع است.
- یادداشت ها معمولا حاوی **مثال هایی** نیز هستند.

Saints

قدیسان (تقسیم جغرافیایی)

به قدیسان اسلامی موضوع "اولیاء" را بدهید.

× مقدسان

Music, Iranian

موسیقی ایرانی

نام هر یک از دستگاههای اصلی موسیقی ایرانی را با اضافه کردن نقطه بعد از این موضوع بیاورید. مثل: موسیقی ایرانی. ماهور. همچنین نام گوشه‌های هر دستگاه را در پرانتز مقابل نام دستگاه ذکر کنید. مثل: موسیقی ایرانی. ماهور (خسروانی)، نام پنج آواز (یا بیات) معروف ایرانی را همانند دستگاه به حساب آورده با نقطه بعد از موسیقی ایرانی بیاورید. مثل: موسیقی ایرانی. ابو عطا.

× ایرانی، موسیقی

موسیقی سنتی ایران

ارجاعات به کار رفته

سه نوع کلی ارجاع در سرعنوان های فارسی به کار رفته است.

ارجاعات نگاه کنید به

ارجاعات نیز نگاه کنید به

ارجاعات کلی

ارجاعات نگاه کنید به

- ارجاع در زیر سرعنوان های پذیرفته شده می آید.
- علامت این ارجاع ، «X» است و نشانگر سرعنوان های **متشابه** و **مترادف** است.
- هر کدام از ارجاعات در محل الفبایی خود با **حروف نازک** و نشانه «**نک**» قرار گرفته اند.

هضم	
نک	گوارش

گوارش	
X	هضم
Digestion	

ارجاعات نیز نگاه کنید

1. ارجاع به موضوع جزئی تر با علامت ن ن.

- سرعنوانهای انتخاب شده ای هستند که با حرفهای درشت در جای
الفبایی خود می آیند و نسبت به سر عنوانی که زیر آن قرار گرفته اند ،
معنی ویژه تر ، روشن تر و جزئی تری دارند.

آب، منابع

ن ن. قنات ها

ارجاعات نیز نگاه کنید

2. ارجاع به موضوع کلی تر با علامت XX

- سرعنوانهای انتخاب شده ای هستند که با حروف درشت در جای الفبایی خود آمده اند و نسبت به سرعنوانی که در زیر آن قرار گرفته اند ، معنی گسترده تر و کلی تری دارند.

قنات ها

XX آب، منابع

ارجاعات نیز نگاه کنید

1. ارجاع به موضوع مرتبط با علامت م.

- سرعنوانهای انتخاب شده ای هستند که با حرفهای درشت در جای الفبایی خود می آیند و با سر عنوانی که زیر آن قرار گرفته اند ، از نظر معنی مرتبط و هم سطح هستند.

جبر و اختیار

م. قضا و قدر

قضا و قدر

م. جبر و اختیار

انواع سرعنوان ها

تک واژه ای

• ایران پزشکی
ابرها

اسم و صفت

• آموزش حرفه ای

همراه با توصیفگر

• حرکت (فیزیک)

انواع سرعنوان ها

مقلوب

• بازرگانی، اسناد

عبارتی

• مواد معدنی در بدن

مرکب

• ایران. ارتش

تک واژه ای

مقلوب

همراه با توصیفگر

مرکب

اسم و صفت

عبارتی

ایران

ایران، هواپیمایی ملی

ایران (واژه)

ایران. ارتش

ایران پک

ایران در ادبیات

انواع تقسیمات فرعی

- تقسیم های فرعی جغرافیایی

✓ صنایع شیمیایی - فرانسه / موسیقی - ایران - شیراز

- تقسیم های فرعی موضوعی .

✓ قرآن - اعجاز / کودکان - بهداشت روانی

- تقسیمهای فرعی شکلی .

✓ فیزیک - واژه نامه ها / زیست شناسی - اطلس ها

- تقسیم های فرعی تاریخی یا دوره ای

✓ ایران - پیش از اسلام / انسان گرایی - قرن ۲۰

تقسیمات فرعی عام

- تقسیماتی هستند که به منظور **اخص کردن** موضوعات با خط تیره به آنها اضافه می شوند .
- این تقسیمات در **محل الفبایی** خود قرار دارند و دستور استفاده از آنها در **زیر** هریک آمده است.
- این تقسیمات را می توان **زیر هر موضوعی** به کار برد.
- فهرستی از این تقسیمات در **مقدمه کتاب** سرعنوان ها آمده است.

به تنهایی به کار نمی‌رود. آن را زیر فرمهای ادبی (مثل شعر) و نویسنده/عنوان تقسیم‌بندی کنید. به یادداشت زیر کشف اللغات نگاه کنید.

به تنهایی به کار نمی‌رود. آن را زیر نام نویسندگان، و نیز آثار خاص (اعم از نویسنده/عنوان یا در صورتی که نویسنده معلوم نباشد عنوان تنها) و نیز زیر فرمهای ادبی (مثل شعر فارسی) به معنی واژه‌های اساسی که در نوشته‌های یک نویسنده؛ یا در یک کتاب خاص یا فرم ادبی به کار رفته است، به کار برید. کشف اللغات قاعدتاً باید محل واژه را در متن مشخص کند و اکثراً با خود متن همراه است. فرق اساسی آن با تقسیم فرعی "واژه‌نامه‌ها" در همین است. در مورد آیات قرآن "کشف الایات" را به کار برید. و هرگاه به جای واژه، موضوعها و مطالب فهرست شده باشد تقسیم فرعی "فهرست مطالب" را به کار برید و برای فهرست ایات "کشف الایات" را زیر نویسنده/عنوان یا عنوان تنها در صورتی که نویسنده معلوم نباشد به کار برید. مثل: مولوی، جلال‌الدین محمدبن محمد، فیه مافیه - کشف اللغات؛ مولوی، جلال‌الدین محمدبن محمد. مثنوی - کشف الایات؛ هزار و یکشب - کشف اللغات.

Manners and customs	— آداب و رسوم
Social life and customs	— آداب و رسوم و زندگی اجتماعی
Tombs	— آرامگاه
Archives	— آرشیو ♦
Experiments	— آزمایشها
Testing	— آزمایشها
Medical examinations	— آزمایشهای پزشکی
Examinations	— آزمونها
Examinations – Study guide	— آزمونها - راهنمای مطالعه ♦
Examinations, questions, etc.	— آزمونها و تمرینها ♦
Ability testing	— آزمونهای توانایی
Psychological tests	— آزمونهای روانشناختی
Statistics	— آمار ♦

تقسیمات فرعی عام دیگر

■ تقسیمات فرعی عام برای کشورها

○ ایران - اوضاع اقتصادی

■ تقسیمات فرعی عام برای شهرها

○ پاریس - سیرو سیاحت - مناظر

■ تقسیمات فرعی عام برای تنالگان ها

○ ایران. مجلس شورای اسلامی - آمار

سرعنوان های کلیدی

■ برخی از سرعنوان ها به صورت **الگو** انتخاب شده اند و نوعی **سرعنوان کلیدی** برای گروه خاصی از موضوعات به شمار می روند.

■ تقسیمات زیر این سرعنوان ها در متن را می توان به **سایر گروه های مشابه** آن ها اختصاص داد.

شعرا	فلاسفه	کتب مقدس	کشورها
• مولوی	• ابن سینا	• قرآن	• ایران

سرعنوان هایی که در متن نیامده اند ولی می توانند در صورت لزوم، موضوع قرار بگیرند.

- نام اشخاص
- نام طوایف، قبال و خاندان ها
- نام تنالگان ها
- نام نواحی و مناطق
- نام مناظر و بناهای باستانی
- نام پدیده های طبیعی
- نام بناها : قصرها، قلعه ها
- نام نواحی شهری: خیابان ها
- نام پارک ها، جنگل ها و ...
- نام انواع حیوان ها و گیاهان
- نام ترکیبات شیمیایی
- نام خدایان اساطیری
- نام شخصیت های افسانه ای

چند مثال

1. بررسی روابط خارجی ایران با کشور روسیه در طول تاریخ.
2. آشنایی با جانوران قطب شمال
3. نگاهی بر تفسیر آیه مباحله
4. مجموعه وصیتنامه های شهیدان جنگ تحمیلی
5. آشنایی با پارک بعثت شهر شیراز.
6. صنعت تولید پاستا در ایران
7. بررسی خطوط مخابراتی کشور ایران